

УДК 37.0(510)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-3-32>

Тетяна ТВЕРДОХЛІБ,

orcid.org/0000-0001-5261-0394

доктор педагогічних наук,

доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки

*Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(Харків, Україна) tst.khnpu@gmail.com*

Чен ЧЖЕ,

orcid.org/0000-0001-9596-1020

аспірантка кафедри освітології та інноваційної педагогіки

*Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(Харків, Україна / Лішуй, КНР) 54248074@qq.com*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: НОРМАТИВНЕ ПІДҐРУНТЯ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

У статті на основі вивчення широкої джерельної бази, яка охоплює державні нормативні акти Китаю, публікації китайських та українських науковців, розкрито особливості забезпечення якості освіти в університетах, коледжах та інших вищих і середніх навчальних закладах. У дослідженні акцентовано увагу на нормативному підґрунті та практичній реалізації освітнього нагляду (нагляду за освітою) в Китайській Народній Республіці.

У ході наукової роботи встановлено, коли була розроблена і впроваджена система освітнього нагляду в Китаї. Надано стислу характеристику «Положення про інспекторів», «Положення про інспекцію та навчання». Здійснено порівняння органів освітнього нагляду до і після заснування Китайської Народної Республіки.

Визначено, що на сучасному етапі розвитку китайської освіти «Положення про національний освітній нагляд» (проект для коментарів) є основним нормативним документом, який регулює здійснення освітнього нагляду в середній та вищій школах. Висвітлено основні види освітнього нагляду та його функції. Розкрито сутність та важливість наглядової функції освітнього нагляду. Визначено, що функція спрямовування полягає в стимулюванні потенційного ентузіазму тих, хто підлягає освітньому нагляду, скеровуванні їхньої активності та ініціативності, наданні допомоги. Акцентовано увагу на науковому підґрунті освітнього оцінювання як функції освітнього нагляду. Визначено важливе місце функції зворотного зв'язку в процесі нагляду за освітою.

У дослідженні схарактеризовано діяльність центрального органу, який забезпечує якість освіти в Китайській народній республіці, – Агентства Держради з нагляду за освітою. Зазначено про створення і функціонування Національної платформи даних для моніторингу якості вищої освіти, яка володіє потужними функціями аналізу даних, статистики і може задовольняти потреби користувачів різних категорій. Установлено, що в Китайській Народній Республіці важливу роль у забезпеченні якості вищої і середньої освіти відіграють органи, які здійснюють освітній нагляд на регіональному рівні. Звернена увага на функціонування інституту шкільних інспекторів. Проаналізовано процедуру здійснення освітнього нагляду наглядовою групою.

***Ключові слова:** Агентство Держради з нагляду за освітою, вища освіта, Китайська Народна Республіка, наглядова група, освітній нагляд, середня освіта, якість освіти.*

Tetiana TVERDOKHLIB,

orcid.org/0000-0001-5261-0394

Doctor of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Educology and Innovative Pedagogy

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

(Kharkiv, Ukraine) tst.khnpu@gmail.com

Cheng ZHE,

orcid.org/0000-0001-9596-1020

Postgraduate Student at the Department of Educology and Innovative Pedagogy

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

(Kharkiv, Ukraine / Lishui, China) 54248074@qq.com

QUALITY ASSURANCE OF HIGHER AND SECONDARY EDUCATION: REGULATORY BASIS AND PRACTICAL IMPLEMENTATION IN THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Based on the study of a wide source base, which includes Chinese regulations, publications of Chinese and Ukrainian scholars, the article reveals the features of quality assurance in universities, colleges and other higher and secondary educational institutions. The study focuses on the regulatory framework and practical implementation of educational supervision (education supervision) in the People's Republic of China.

In the course of scientific work, it was established when the system of educational supervision in China was developed and implemented. A brief description of the "Regulations on Inspectors", "Regulations on Inspection and Training" is given. A comparison of educational supervision bodies before and after the founding of the People's Republic of China was made.

"Regulations on National Educational Supervision" (draft for comments) is determined to be the main normative document that regulates the implementation of educational supervision in secondary and higher schools at the present stage of development of Chinese education. The main types of educational supervision and its functions are characterised. The essence and importance of the supervisory function of educational supervision are revealed. It is determined that the function of guidance is to stimulate the potential enthusiasm of those who are subject to educational supervision, to guide their activity and initiative, to provide assistance. Emphasis is placed on the scientific basis of educational evaluation as a function of educational supervision. The importance of the feedback function in the process of educational supervision has been identified.

The study describes the activities of the central body that ensures the quality of education in the People's Republic of China - the State Council Agency for Education Supervision. It is noted about the creation and operation of the National Data Platform for monitoring the quality of higher education, which has powerful functions of data analysis, statistics and can meet the needs of users of different categories. It has been established that in the People's Republic of China, bodies supervising education at the regional level play an important role in ensuring the quality of higher and secondary education. Attention is paid to the functioning of the institute of school inspectors. The procedure of educational supervision by the supervisory group is analysed.

Key words: State Council Agency for Education Supervision, higher education, People's Republic of China, supervisory group, educational supervision, secondary education, quality of education.

Постановка проблеми. У сучасному світі помітно зростає значення якості освіти як важливого чинника економічного та соціального прогресу суспільства та розвитку творчого потенціалу людини. Перед вітчизняною системою освіти також стоїть завдання досягнення якості. Для вирішення цього завдання є доцільним творче застосування в освітній практиці зарубіжних напрацювань, зокрема досвіду побудови системи забезпечення якості вищої та середньої освіти в КНР (Китайській Народній Республіці).

Аналіз досліджень. У КНР науковці значну увагу приділяють проблемі забезпечення якості освіти в своїй державі. Китайські вчені досліджують загальні питання підвищення якості вищої та загальної середньої освіти (Ван Цзянь, Вей Цзіньлянь, Ло Пінь, Мао Сяньпі, Мо Хайян, Сунь Цзяньго, Цзін Лі, Чжан Сяюнь, Чжен Сяовэй), проблеми побудови системи оцінки якості освіти на основі взаємодії зі студентами (Чжан Сінхун, Лю Цзяця та інші), моніторингу якості викладання в коледжах та університетах (Лі Тін, Юй Чжэн та інші), вдосконалення національної платформи з базою даних, що створена за результатами моніторингу якості вищої освіти в Китаї, та застосування її ресурсів (Ву Ді, Ван Бяо, Жень Чанхун, Лю Вей, Лю Чжиго та інші), самооцінки якості освіти в вищому навчальному закладі (Ден Ченчао, Лю Чжэньтянь, Цзоу Юань та інші), підвищення якості викладання в закладах, які займаються підготовкою майбутніх інженерів (Гао Ді, Ін Гуйшен, Сунь Цзяньго та інші). Водночас лише в поодиноких працях українських дослідників розглядаються окремі аспекти досліджуваної проблеми. Зокрема Твердохліб Т. у співавторстві з Май Вень опублікувала статтю присвячену порівнянню забезпечення якості вищої мистецької освіти в Україні та КНР (Твердохліб, Май Вень, 2022). Як бачимо, на сьогодні в україномовному

педагогічному дискурсі залишаються недостатньо вивченими питання нормативного підґрунтя та практичного забезпечення якості вищої та середньої освіти в КНР.

Мета статті – розкрити нормативне підґрунтя та практичне забезпечення якості вищої та середньої освіти в КНР.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення якості вищої та середньої освіти в КНР покладається на органи освітнього нагляду, система якого в Китаї була розроблена і впроваджена вперше в 1906 р. Відділ освіти уряду Цин оприлюднив «Положення про інспекторів», за яким вводилися посади провінційних інспекторів у кожному управлінні освіти провінції. Після заснування Китайської Республіки було оприлюднено «Положення про інспекцію та навчання». У цьому документі зазначалося, що країна поділялася на 8 шкільних округів з метою організації в них перевірки загальноосвітньої та соціальної освіти. До заснування КНР революційні бази створювали інспекційні та керівні організації в навчальних закладах. Після заснування КНР в центральних та місцевих управліннях освіти були створені департамент, управління, відділ та групу, але вони були реорганізовані в 1958 р. Після 1977 р. Міністерством освіти КНР було відновлено роботу інспекції: були введені посади інспекторів. У вересні 1986 р. Державною освітньою комісією було створено Наглядове управління, водночас управління освіти в різних регіонах також створили відповідні наглядові установи і повністю відновили роботу з нагляду за освітою (教育督导).

В оприлюдненому в 2009 році «Положенні про національний освітній нагляд» (проект для коментарів) нагляд за освітою (освітній нагляд) поділяється на комплексний та спеціальний нагляд. Окрім того, документ передбачає повторний нагляд, за якого проводяться випадкові наглядові

заходи для навчальних закладів нижчого рівня (шкіл, дитячих садків).

Ґрунтуючись на вивченні науково-педагогічних та нормативних джерел (广东省普通本科高校“十三五”教学质量与教学改革工程建设实施方案; 张晓云, 2022; 教育督导), визначено що основними функціями нагляду за освітою є нагляд, спрямовування, оцінка і зворотний зв'язок. Нагляд за освітою передбачає вивчення того, чи здійснюється освітня діяльність відповідно до національної політики в галузі освіти, законів, постанов, директив, правил і положень та чи не відбувається суб'єктивний вплив волі будь-якої особи на означену діяльність. Агентство Держради з нагляду за освітою та його члени здійснюють функцію адміністративного нагляду, за якого перевіряються та контролюються урядові та адміністративні відділи нижчого рівня та пов'язані з ними школи з метою повного та правильного виконання партійних вимог, вказівок, указів, інструкцій та планів.

Наглядова функція є надзвичайно важливою, оскільки надає можливість бачити реальний стан справ. Наприклад, можна з'ясувати, чи ставлять ті, хто підлягає освітньому нагляду, розвиток освіти на чільне стратегічне місце, чи керівники особисто зосереджуються на виховній роботі та чи залучають до її здійснення інших освітян, чи сприяють реалізації визначених державою цілей розвитку освіти. Також завдяки освітньому нагляду встановлюється, чи передбачаються в загальному плануванні провінцій заходи, що стимулюватимуть розвиток освіти, чи освітня діяльність здійснюється відповідно до законів освіти, освітніх принципів і політики, чи в навчальних закладах здійснюється всебічний розвиток учнів, чи реалізуються рішення центральних органів, чи формування планів розвитку освіти відбувається з урахуванням місцевих реалій, а не копіюється практика інших регіонів, чи активно залучаються кошти на освіту, підвищується ефективність використання освітніх фондів тощо.

Функція спрямовування полягає в стимулюванні потенційного ентузіазму тих, хто підлягає освітньому нагляду, скеровуванні їхньої активності та ініціативності, наданні допомоги. Означена функція передбачає супервізію. Успіх або неспроможність реалізації супервізійної роботи залежить від взаємної довіри, взаєморозуміння і взаємної підтримки між супервайзером і супервізором. Ті, хто здійснює нагляд, повинні бути гарними вчителями і друзями для тих, хто підлягає освітньому нагляду. Нагляд і спрямовування, не повинні протиставлятися один одному. Нагляд не може бути самоціллю (井莉, 2018; 教育督导).

Освітнє оцінювання, передбачене наступною функцією освітнього нагляду, є процесом формування оціночних суджень щодо об'єктів освіти на основі певних освітніх цілей та з використанням відповідної сучасної освітньої статистики та методів освітнього вимірювання. Оцінювання освіти відіграє величезну роль у підвищенні якості управління освітою, реалізації освітньої політики та сприяє розвитку освіти. Зміст оцінювання освіти дуже широкий і загалом включає в основному комплексну оцінку рівня керівництва відділу управління освітою, оцінку педагогічної роботи, оцінку ставлення до навчання та якості навчання учнів і студентів. Наукове освітнє оцінювання має велике значення для правильної орієнтації, правильного освітнього мислення, сприяння освітній реформі, посилення наукового управління, досягнення загальної оптимізації освіти, підвищення якості освіти та ефективності роботи школи, а також повної мобілізації ентузіазму більшості управлінських кадрів освіти та широкої громадськості. Керівники освітніх наглядних закладів мають прагнути виконувати свої функціональні ролі в цьому відношенні, вміти координувати та співпрацювати з відповідними підрозділами, створювати систематичну систему оцінювання освіти та активно відігравати координаційну роль (教育督导). Освіта є суспільно-практичною діяльністю, результати якої відповідають потребам політичного, економічного та культурного розвитку певного суспільства, а отже становлять політичну цінність, економічну цінність, культурну та соціальну цінність. Освітня оцінка полягає у виробленні наукових суджень про соціальну цінність певної освітньої діяльності, сприяючи тим самим безперервному розвитку цієї діяльності.

Функція зворотного зв'язку займає важливе місце в процесі нагляду за освітою. Зворотний зв'язок стосується процесу, в якому інформація, що виводиться системою, діє на керований об'єкт, а потім приймається відповідь об'єкта назад як інформація, що впливає на повторний вихід інформації з системи управління. Система нагляду за освітою розглядається як система зворотного зв'язку для управління освітою, тобто персонал закладу нагляду за освітою реалізує політику, інструкції та політику вищого рівня, відображаючи думки та вимоги відділів освіти нижчого рівня та педагогічного персоналу.

На сьогодні центральним органом, який забезпечує якість освіти в країні, є Агентство Держради з нагляду за освітою. Саме воно здійснює загальний нагляд за освітою на всій території країни,

визначає основні принципи нагляду за освітою та спрямовує таку роботу на місцях. Важливим для забезпечення якості освітнього нагляду на рівні КНР є створення і функціонування Національної платформи даних для моніторингу якості вищої освіти. На сьогодні національну платформу даних значно модернізовано і вона може забезпечити повне охоплення даних про китайські коледжі й університети. Ця платформа використовує інформаційні та мережеві технології для відображення базового стану викладання в закладах вищої освіти на всій території країни, вона збирає дані та надає послуги в онлайн-режимі. Заповнення даних національної платформи даних щорічно організовується освітніми закладами. Щоб полегшити заповнення та використання, дані безпосередньо представлено у вигляді таблиці. У змісті даних формується 7 модулів базової інформації, що стосується діяльності вищих навчальних закладів, а саме: умови діяльності закладу, компетентність викладачів, спеціальності та дисципліни, підготовка фахівців, студенти, управління викладанням та моніторинг якості, а також додаються спеціальні форми, зокрема SF Teacher Training, LC Clinical, GK Engineering та інші. Національна платформа даних володіє потужними функціями аналізу даних, статистики та формування, які можуть задовольняти потреби користувачів різних категорій (刘伟, 2020).

Вивчення нормативних документів та наукової літератури (教育督导; Твердохліб, Май Вень, 2022) засвідчує, що в КНР важливу роль у забезпеченні якості вищої і середньої освіти відіграють органи, які здійснюють освітній нагляд на регіональному рівні. Зокрема, на рівні повітів успішно функціонує інститут шкільних інспекторів. Кожен інспектор здійснює освітній нагляд за закріпленими на ним навчальними закладами не рідше двох разів на семестр. Він повинен об'єктивно та неупереджено відображати фактичну ситуацію в конкретному закладі, не приховувати чи вигадувати факти.

Для спеціального чи комплексного нагляду за школами, коледжами та університетами створюються на рівні регіонів наглядові групи. Наглядова група має складатися з трьох і більше експертів. Освітній нагляд означеною групою повинен здійснюватися не рідше одного разу на п'ять років. У разі необхідності до груп залучають сторонніх спеціалістів, заключаючи з ними

відповідні договори. Навчальний заклад, в якому планується спеціальний або комплексний нагляд, завчасно отримує письмове сповіщення про майбутню перевірку. Попередньо заклад освіти має провести самооцінювання і передати звіт про нього на розгляд наглядової групі. Вона ознайомлюється зі звітом, здійснює перевірку на місці, а також для врахування думки громадськості щодо навчального закладу, в якому здійснюється освітній нагляд, проводить збори, семінари, симпозиуми чи інші форми взаємодії з учнями, батьками, педагогічним та науково-педагогічним персоналом, щоб дізнатися їхні міркування та оціночні судження. На основі аналізу зібраної інформації готується висновок щодо результатів освітнього нагляду конкретного навчального закладу, який має містити об'єктивну оцінку його діяльності, перелік наявних проблем і пропозиції щодо їхнього усунення. Означений звіт оприлюднюється для громадськості (教育督导; 广东省教育督导规定; Твердохліб, Май Вень, 2022).

Робота наглядових груп, хоча й визнана ефективною, проте також має свої недоліки і потребує вдосконалення. Так, дослідники Гао Ді, Ін Гуйшен, Сунь Цзяньго наголошують, що переважна частина членів цих груп прикріплена до органу місцевого управління освітою, тому вони не можуть бути повністю незалежними і «стають васалами адміністративної одиниці». На їхню думку, група з нагляду за освітою часто буває суб'єктивною і не може всебічно та неупереджено віддзеркалювати якість викладання на заняттях (高迪, 印桂生, 孙建国, 2018).

Висновки. Таким чином, система забезпечення якості освіти в Китаї почала формуватися ще на початку ХХ століття. Найбільш важливими для її розвитку стали такі нормативні документи, як «Положення про інспекторів», «Положення про інспекцію та навчання», «Положення про національний освітній нагляд». Визначено, що на сьогодні основними функціями нагляду за освітою є нагляд, спрямовування, оцінка і зворотний зв'язок. Нагляд за освітою (освітній нагляд) поділяється на комплексний та спеціальний нагляд. Центральним органом, який забезпечує якість освіти в країні є Агентство Держради з нагляду за освітою. На місцевому рівні якість освіти в середніх та вищих навчальних закладах забезпечують шкільні інспектори та наглядові групи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Твердохліб Т., Май Вень. Забезпечення якості вищої мистецької освіти в Україні та Китайській Народній Республіці. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. Вип. 50. С. 421-428.

2. 井 莉. 提升高等教育教学质量关键问题的研究与实践. 《现代职业教育》2018年9期 134—135页
3. 刘伟. 基于高等教育质量监测国家数据平台的新建本科院校教学质量监控体系提升策略. 《桂林航天工业学院学报》2020年第1期(总第97期), 118—122页
4. 广东省教育督导规定. URL: https://www.gd.gov.cn/gkmlpt/content/0/146/post_146314.html
5. 广东省普通本科高校“十三五”教学质量与教学改革工程建设实施方案 URL: <https://www.gwng.edu.cn/zlgc/2016/0627/c1468a52619/page.htm>
6. 张晓云. 成果导向视角下 应用型本科高校教学质量保障工作优化路径. 《中国成人教育》2022年第二期 51—54页
7. 教育督导. URL: <https://baike.baidu.com/item/%E6%95%99%E8%82%B2%E7%9D%A3%E5%AF%BC/1383521?fr=aladdin>
8. 王 鉴. 以提升课堂教学质量保障高等教育高质量发展. 《大学教育科学》2021年6期 13—16页
9. 高 迪, 印桂生, 孙建国. 新工科视域下的高等教育 课程教学质量提升研究. 《黑龙江高教研究》2018年12期, 总第296期 144—147页

REFERENCES

1. Tverdokhlib T., Mai Wen. Zabezpechennia yakosti vyshchoi mystetskoi osvity v Ukraini ta Kytayskii Narodnii Respublitsi [Ensuring the Quality of Higher Art Education in Ukraine and the People's Republic of China]. *Topical issues of the humanities: an intercollegiate collection of researchers working with young people with Drohobych workers at Ivan Franko University*, 2022, Nr. 50, pp. 421-428. [in Ukrainian].
2. 井 莉. 提升高等教育教学质量关键问题的研究与实践. [Theoretical and Practical Solutions to Key Issues of Improving the Quality of Teaching in Higher Education]. 现代职业教育[Modern professional education]. 2018, Nr. 9, pp. 134-135. [in Chinese].
3. 刘伟. 基于高等教育质量监测国家数据平台的新建本科院校教学质量监控体系提升策略. [Strategies for Improving the System of Monitoring the Quality of Teaching of Newly Established Student Colleges on the Basis of the National Data Platform for Monitoring the Quality of Higher Education]. 桂林航天工业学院学报[Journal of the Guilin Institute of Aerospace Industry]. 2020, Nr. 1, pp. 118-122. [in Chinese].
4. 广东省教育督导规定. [Guangdong Provincial Supervision Regulations]. [in Chinese]. URL: https://www.gd.gov.cn/gkmlpt/content/0/146/post_146314.html
5. 广东省普通本科高校“十三五”教学质量与教学改革工程建设实施方案 [Thirteenth Five-Year Plan Implementation Plan for the Quality of Teaching and Building a Teaching Reform Project in Secondary Schools and Universities in Guangdong Province] [in Chinese]. URL: <https://www.gwng.edu.cn/zlgc/2016/0627/c1468a52619/page.htm>
6. 张晓云. 成果导向视角下 应用型本科高校教学质量保障工作优化路径 [Optimization of Work on Education Quality Assurance at the Bachelor's Level in Applied Colleges and Universities in the Context of Result-Oriented Education]. 中国成人教育 [Adult education in China]. 2022, Nr. 2, pp. 51-54. [in Chinese].
7. 教育督导. [Educational supervision] [in Chinese]. URL: <https://baike.baidu.com/item/%E6%95%99%E8%82%B2%E7%9D%A3%E5%AF%BC/1383521?fr=aladdin>
8. 王 鉴. 以提升课堂教学质量保障高等教育高质量发展. [Improving the Quality of Teaching in the Classroom as a Condition for Ensuring the Quality Development of Higher Education]. 大学教育科学 [University education]. 2021, Nr. 6, pp. 13-16. [in Chinese].
9. 高 迪, 印桂生, 孙建国. 新工科视域下的高等教育 课程教学质量提升研究. [Research on Improving the Quality of Higher Education Curricula in Terms of New Engineering]. 黑龙江高教研究 [Research in higher education in Heilongjiang Province]. 2018, Nr. 12, pp. 144-147. [in Chinese].